

СИМИЋСКЕЈП, СВЕТ ГАЛАНТНОГ ГУБИТНИШТВА

„Чарли Симић је оригиналан и незаменљив глас у савременој Америци!”, писао је Алеш Дебељак 2008. године у *Пољима*, с овим узвичником на крају реченице за који се чини да је неприличан попут сабијања поезије у оквиру маркетиншке кампање за нешто *недоуслииво ефемерно*. Откуда тај узвичник, кад поезија нема моћ ни исплативост неког хемијског средства за дубинско чишћење? Дилема над интерпункцијском аберацијом, која би обузела читаоца-педанта чија је мисија да схвати да ли је тај узвичник одавао чуђење или дивљење, посве је банална, јер се намеће само један одговор на њу: знак усклика јесте, и може бити, искључиво потврда о присуству чуда у језику, и ништа осим тога.

Истрајност у писању поезије потиче од љубави према шаху, открива о себи Чарлс Симић, језгровити, непосредни и одиста незаменљиви амерички песник и есејиста, рођен у Београду под именом Душан, пре осам и по деценија. Много пре смрти у јануару 2023. постао је део америчког песничког канона: биографске белешке откривају да је био лауреат бројних угледних награда, преводилац и антологичар модерне српске поезије. Симић је спадао у ауторе чије је позвање и задужење било да стално изнова роне у питања о разлозима настанка и постојања поезије, да трагају за мотивацијом да се она уопште ствара и те је разлоге и мотиве тражио за све нас, уместо многих комотнијих стваралаца који су о процесу писања ћутали из различитих разлога: некад због параноичности, некад из зазора или нехата, а некад услед ординарне лежерности. Ако ништа друго, Чарлс Симић нам је открио да је опсесиван и упоран у писању поезије постао, као што рекосмо, због шаха: бављење шахом Симића је научило како да се усредсреди на поразе, а песме које је писао морале су да буду структурисане као добра партија: „њихов крај мора да има неизбежност и изненађење једног елегантно изведеног шах-мата”, написао је, без узвичника на крају реченице.

„Епска поезија је мртва, а драмска на издисају, али лирске песме и даље пишу и озбиљни песници и заљубљени тинејџери”, истакао је Чарлс Симић у једном од есеја објављених у књизи *Анђели на жици за веш* (Архипелаг, 2021), као да покушава да нас заведе и проницљивошћу и површношћу у исто време. Није му страновесеље у суочењу са ситницама и баналностима, без којих нема проницања: чини се да у просторима Симићеве контемплације увек има места за сагледавање прошлости и прозирање у будућност. Ту много помаже ослањање на источноевропско искуство у свом непрерађеном, сировом, непосредном облику, које је помињао и Дебељак. „Облици размишљања те врсте и лиричне медитације проналазе свој пут у многоврсне књижевне форме, укључујући хибридни персонални есеј, у којем Чарлс Симић и сам достиже крајности видовитости”, пише Дебељак. Дебељак тврди и „да је Симић управо у паралитерарним жанровима много више вољан да прибави

информацију и осветљење сопственог живота него што му се то дешава у поезији”. Есеј је за Симића више од биографије, а мање од уметности: есеј, који не може да измакне својој хибридној природи, омеђује онај посвећени простор песникових немира и хвалисања, сећања и гунђања; есеј је техника програмског и страшног заговарања оног *talantinoi tubishniishiva* без ког је немогуће бити уметник.

Било да пише о Чикагу педесетих, о несаници, о блузу, о повезаности хране са срећом, о песницима и песникињама (Збигњеву Херберту, Ричарду Вилберу, Елизабет Бишоп), о врхунским прозаистима попут Витолда Гомбровича и В. Г. Зибалда, о потресној потрази Данијела Менделсона за шесторо рођака несталих у Холокаусту, Чарлс Симић задржава транспарентан стил и кристално чист тон, педантну аргументацију и мирну експозицију. И о заносима и о мучнинама пише привидно једноставно, отворено и непосредно, без обзира на то колика је емотивна цена те једноставности, без обзира на то што би непретенциозност његовог стила и исказа могла бити заблудом протумачена као лежерност или површност. Јер, до непретенциозне једноставности стиже се само након искуства дугог процеса акумулације утисака и успомена – сећања на ратно и поратно време, на емигрантско искуство, на све оне из генерације у генерацију обнављане призоре бомбардовања и разарања, на понављана суочења са смрћу и на избеглиштва. „Мој мозак је био Одисеј”, пише Симић у есеју „Моја несаница и ја”, након што објасни да не би био оно што јесте да је могао лепо да спава. Како и спавати у немиру историје и поезије? Историју на страну (ионако одвећ велики простор отима уметности), али поезија у песников живот и улази на врата до којих се стиже дугим ходницима самопреиспитивања и тескобе, а онда се у тој поезији „на скандалозан начин мире небо и земља, природа и историја, богови и ђаволи”.

Симићеви есеји међу да од величанствене или страшне слике отпочну свој мисаони пут, као што је случај са „Фрулашем у јамаи”: најбољи свирач амазонског племена, остављен у дубокој рупи да свира за богове, јесте Орфеј Новог света, почетак приче о немогућем стању, што уметност одувек јесте. Сlike се развијају у моћне представе о световима које треба походити, чак и кад се чини да су њихове подесност и ефектност дуго и пажљиво припремане.

„При хладној светлости разума, немогуће је писати поезију”, коментарише Чарлс Симић типску и очекивану тежњу поезије да обухвати све, и њену нескривено скривиту жељу да заустави време. Да каже „свака одбрана поезије је одбрана лудости” може понајпре онај ко је, попут њега, „заморен епским пропорцијама” и стога окренут свакодневици. То може онај ко је спреман да, горко а мангупски, констатује следеће: „[...] поезија је увек мачји концерт под прозором собе у којој се пише званична верзија стварности.” Склоност да суочава несташлук у језику са свешћу о константама бића закономерна је у грађењу Симићскеја, света који се гради да би се у њега бежало, и од ког се бежи да би се могао поново саградити.

Мачји концерт поезије није скуп тривијалности и иритација већ упозорење: све ваше лепо осмишљене системе суочавања са стварношћу, драга Историју и Остали, један крчки врисак песме сабиће у место из ког веје само тама: „Кад људи причају о мрачним годинама после рата, углавном мисле на политичко угњетавање и глад, али оно што ја видим јесу слабо осветљене улице са црним прозорима и

улазима, мрачним као унутрашњост мртвачког сандука.” Симић и гради Симићскејп да би нас ометао мачјим концертима упозорења на свест и жељу, на живу нелогичност живота. Потрага за светлошћу делом је вапај за изгубљеним духовним и политичким слободама, делом подсећање да се поезија рађа из места мрака.

Колико год његова поезија волела природу и пространство, Симићева тема само је и одувек Симићскејп, простор песничке државе који је омеђио памћењем, емоцијом и искуством: у том простору теку рударења стихова из успомена и свакодневице, преиспитују се поетике и животи великих песника, пребира се по сећањима на детињство и младост, циклично се обнавља критичко понирање у феномене Србије и Америке. То је простор који изазива милионима празних соба с укљученим телевизорима, као у једној Симићевој песми. Пророчка проицљивост пред визијом спржене земље наводи песника да каже „само је с птицама и животињама ових дана / могућ разуман разговор”, а „чак је дрво најбољи саговорник”.

„Како ствари стоје, рођен сам у Београду 1938. и провео сам петнаест узбудљивих година у њему пре него што сам га заувек напустио. Никад ми није недостајао.” Ово одрешито признање може да буде тек иницијални услов за настанак једне упечатљиве слике коју, по Симићевом осведочењу, наша машта загризе као мамац. Проникнути у идентитет света и у његово значење важан је предуслов за песнички позив, ту се Чарлс Симић слаже са Октавијом Пасом док га цитира. Све је то добро познато, али се и градиво и градови морају увек изнова утврђивати, а Симићскејп ваља брендирати галантним губитништвом као једином оригиналном и незаменљивом песничком смесом која чисти свет.